

комунікації. Комунікативний метод відкидає ідеї біхевіоризму й вимогу прогресії в засвоєнні мовного матеріалу: тексти для читання/розуміння або слухання/розуміння вимагають від учнів не детального перекладу, а загального розуміння їхнього змісту. Сама прогресія в комунікативній дидактиці має циклічний характер: мовні засоби вираження вживаються повторно зі зростанням ступеня складності відтворених структур. Граматика підрозділяється в межах цієї концепції на граматику розуміння й граматику повідомлення. Цей підхід вважає закономірним, що кожна людина в стані зрозуміти більше мовних структур, чим створити і застосувати їх самостійно. Головна риса цього методу – гнучкість, тобто врахування потреб учня.

Необхідно визнати, що немає абсолютно бездоганих методик викладання. Об'єктивне відношення до них не дозволяє дати однозначну відповідь на питання про те, які з них кращі і які необхідно відкинути як помилкові, не ефективні або застарілі, оскільки їхнє використання багато в чому залежить від суспільних і історичних умов, а також конкретних потреб тих осіб, які вивчають іноземну мову. "Старі" або "застарілі" методики необхідно сприймати конкретно історично, без упереджень та перебільшень їхніх недоліків. Нові, т.зв. "прогресивні" методики також не є панацеєю від усіх "хвороб". Досвід використання нових і старих методик необхідно узагальнювати з метою вдосконалювання методів навчання і їхнього подальшого пристосування до нових суспільно-історичних умов.

РЕАЛІЗАЦІЯ НОВИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Сімонок В.П.
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

Процеси глобалізації та інтеграції в Європейській та світовій спільноті, участь українських фахівців у міжнародних проектах вимагають реалізувати такі аспекти професійної діяльності, які передбачають володіння іноземною

мовою: своєчасне ознайомлення зі світовими технологіями, відкриттями та тенденціями у науці і техніці, налагодженням контактів із зарубіжними партнерами. Нові вимоги до фахівців стимулюють викладачів вищих навчальних закладів та науковців до пошуку нових підходів та методів викладання іноземної мови у немовних ВНЗ України.

Перед усім зазначимо, що головною характерною рисою навчання іноземній мові у ВНЗ немовного профілю є його професійна орієнтованість. Вона ґрунтується на врахуванні потреб тих, хто навчається, в опануванні іноземної мови, що диктується характерними особливостями професії або спеціальності, які, в свою чергу, вимагають її вивчення.

Ми цілком згодні з Н. Брігером у тому, що сфера англійської мови для спеціальних цілей складається з наступних компонентів, тісно взаємопов'язаних між собою: знання мови, комунікативні вміння та професійний зміст. Саме тому мета викладача полягає у розвиткові мовних знань, що відбивають основи фаху тих, хто навчається, та розвитку комунікативних вмінь, притаманних їх професійній діяльності. Дослідники М.Елліс та К.Джонсон також вважають, що навчання має спиратися на специфічний зміст, який пов'язаний з певною фаховою сферою. Виходячи з того, що спеціаліст певної галузі потребує знання іноземної мови для успішного здійснення своєї інформаційної діяльності у відповідних ситуаціях, що становлять для нього професійний інтерес, увесь процес навчання іноземної мови в спеціальних цілях має бути максимально наближеним до реальної професійної діяльності даного спеціаліста.

Сьогодні визначною тенденцією у викладанні іноземних мов методисти називають, передусім, реалізацію комунікативного підходу. Під комунікацією розуміється процес усного/ писемного спілкування, суть якого полягає в обміні інформацією та її оцінюванні. Комунікативно-орієнтоване навчання передбачає формування у студентів комунікативної компетенції, яка вважається сформованою, якщо майбутній фахівець використовує іноземну мову щоб самостійно отримувати і розширювати свої знання і досвід. Серед багатьох

методів навчання саме комунікативний метод є таким, що здатний активізувати творчі можливості особистості, які, як твердять психологи, є у кожної людини безмежними, адже ми маємо величезний творчий потенціал. Розкрити ж себе, на нашу думку, можна лише у спілкуванні.

У процесі навчання зва комунікативним методом студенти набувають комунікативної компетенції – здатності користуватись мовою залежно від конкретної ситуації. Вони навчаються комунікації у процесі самої комунікації. Відповідно, усі вправи і завдання повинні бути комунікативно виправданими дефіцитом інформації, вибором та реакцією (information gap, choice, feedback). Найважливішою характеристикою комунікативного підходу є використання автентичних матеріалів, які реально використовуються носіями мови. Мовленнєва взаємодія студентів інколи, хоч і далеко не завжди, проходить за співучастю викладача в найрізноманітніших формах: парах, тріадах, невеликих групах, з усією групою. З самого початку студенти оволодівають усіма чотирма видами мовленнєвої діяльності на понад фразовому і текстовому рівнях при обмеженому використанні рідної мови. Об'єктом оцінки є не тільки правильність, але й швидкість усного мовлення та читання.

Для досягнення комунікативної компетенції – комунікативних вмінь, сформованих на основі мовних знань, навичок і вмінь викладач іноземної мови використовує новітні методи навчання, що поєднують комунікативні та пізнавальні цілі. Інноваційні методи навчання іноземних мов, які базуються на гуманістичному підході, спрямовані на розвиток і самовдосконалення особистості, на розкриття її резервних можливостей і творчого потенціалу, створюють передумови для ефективного поліпшення навчального процесу у вищих навчальних закладах. Основними принципами сучасних методів є: рух від цілого до окремого, орієнтація занять на студента (learner-centered lessons), цілеспрямованість та змістовність занять, їх спрямованість на досягнення соціальної взаємодії при наявності віри викладача в успіх своїх студентів, інтеграція мови та засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук.

Інтерактивний метод надає можливість вирішити комунікативно-

пізнавальні задачі засобами іншомовного спілкування. Категорію «інтерактивне навчання» можна визначити як: а) взаємодію викладача і студента в процесі спілкування; б) навчання з метою вирішення лінгвістичних і комунікативних завдань. Інтерактивна діяльність включає організацію і розвиток діалогічного мовлення, спрямованих на взаєморозуміння, взаємодію, вирішення проблем важливих для кожного з учасників навчального процесу.

В системі інтерактивного навчання виділяють такі основні принципи методики співробітництва: 1) позитивна взаємозалежність – група досягає успіху за умови гарного виконання завдань кожним студентом; 2) індивідуальна відповідальність – працюючи в групі, кожен студент виконує своє завдання, відмінне від інших; 3) однакова участь – кожному студенту надається однаковий за обсягом час для ведення бесіди або завершення завдання; 4) одночасна взаємодія – коли всі студенти залучені до роботи [Кашлев].

В процесі спілкування студенти навчаються: 1) вирішувати складні задачі на основі аналізу обставин і відповідної інформації; 2) висловлювати альтернативні думки; 3) приймати виважені рішення; 4) спілкуватися з різними людьми; 5) брати участь у дискусіях.

Слід зазначити, що всі вищезгадані форми інтерактивного навчання ефективні в тому випадку, якщо поставлена проблема попередньо обговорювалася на заняттях і студенти мають певний досвід і думки, набуті раніше в процесі навчання. Викладач також має враховувати той факт, що теми для обговорення не повинні мати обмежений характер. Однією з особливостей інтерактивних форм навчання є те, що вони мотивують студента не лише висловлювати власну точку зору, але й змінювати її під аргументованим впливом партнерів у процесі спілкування .

Серед визначених переваг інтерактивного навчання слід виділити наступні: 1) встановлення дружньої атмосфери і взаємозв'язків між учасниками спілкування; 2) студенти мають можливість бути більш незалежними і впевненими у собі; 3) викладач заохочує студентів до співпраці, підбадьорює їх, вони не бояться робити помилки; 4) студенти отримують можливість подолати

страх перед мовним бар'єром; 5) викладач не домінує; 6) кожен студент залучений до роботи, має певне завдання; 7) слабкі студенти можуть отримати допомогу від сильніших; 8) студенти можуть використовувати свої знання і досвід набутий раніше.

Таким чином, новітні методи навчання іноземних мов сприяють одноразовому вирішенню проблем комунікативного, пізнавального та виховного характеру: розвивати вміння та навички спілкування, встановити емоційний контакт із студентами, навчити їх працювати в команді, зважати на думки і висловлювання інших. Як показує попередній досвід, використання зазначених методів навчання знімає нервову напругу студентів, змінює форми діяльності, привертає увагу до основних питань заняття. У наслідок цього, саме вивчення і застосування на практиці інноваційних методологічних підходів надають можливість викладачам іноземної мови впровадити та вдосконалити нові методи роботи, підвищити ефективність навчального процесу і рівень знань студентів. Нове бачення освіти має на меті створення мотиваційного середовища для студентів у процесі вивчення іноземних мов.

В процесі реалізації інтерактивного методу на практичних заняттях з іноземної мови необхідно пам'ятати, що його базовим принципом є принцип колективної взаємодії, згідно з яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність: дискусії та обговорення, діалоги та рольові ігри, імітації, імпровізації та дебати. Така діяльність відповідає особистісно-зорієнтованому підходу до навчання, а також узгоджується з вимогами загальноєвропейських рекомендацій щодо гуманізації та демократизації навчального процесу. Під час такої діяльності забезпечується позитивний вплив колективу на особистість кожного студента, формуються сприятливі взаємовідносини у навчальній групі.

Розвиток творчої, самостійно та пізнавальної діяльності студентів буде успішним, якщо викладач залучатиме їх до активного процесу доведення та обґрунтування їх власної точки зору щодо певної проблеми. Такі заняття перетворюються на діалоги та спільне мислення. Навчальна проблема стає

предметом дослідження, вона висувається та розв'язується студентами. Отже, головною метою такого підходу є створення проблемних ситуацій; пізнавальна діяльність студентів при цьому включатиме пошук, аналіз та вирішення різних проблем, що, в свою чергу, вимагає актуалізації їх знань та вмінь.

Аналіз педагогічної та методичної літератури показує, що у сучасній теорії проблемного навчання існує тенденція виокремлювати два типи проблемних ситуацій: психологічні, пов'язані зі студентами, та педагогічні, що стосуються викладачів. Педагогічні проблемні ситуації створюються викладачами для того, щоб активізувати мислення, зацікавленість студентів та наголосити на важливості проблеми, що обговорюється. Психологічні проблемні ситуації є абсолютно індивідуальними. Проблемні ситуації можуть бути створені на всіх етапах навчального процесу: під час пояснення нового матеріалу, повторення раніше вивченого, контролю знань та вмінь.

На нашу думку, проблемний підхід розвиває творче мислення та стимулює таку діяльність студентів як: обговорення (оскільки дискусія, за Г.Пальмером, це найактивніша форма мислення), слухання інших думок, обґрунтування власної думки, знаходження компромісу з іншим, лаконічне висловлювання, знаходження не одного, а декількох варіантів вирішення проблеми, праця в парах та групах. Студенти навчаються бути толерантними, уважними і дружелюбними. Отож, такий підхід розвиває самостійне творче мислення студентів, залучає їх до дослідницької роботи, формує співпрацю та взаємодію викладача і студента.

З іншого боку, як свідчить практичний досвід, спільна соціально-інтерактивна діяльність дозволяє кожному студентові максимально проявити свої інтелектуальні та творчі здібності, заохочує самостійність та ініціативність в ухваленні рішень. Отже, інтерактивна діяльність поєднує співробітництво мовленнєвих партнерів та керованість дій студентів з боку викладача, передбачає відмову від стандартних шляхів вирішення комунікативних завдань, забезпечує інтенсивну мовленнєву практику студентів у відносно вільній творчій атмосфері. Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до

взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, полілогу, тобто активного спілкування. На нашу думку, інтерактивним може бути названий метод, завдяки якому той, хто навчається, є не лише учасником (спостерігачем, слухачем), але саме активним творцем процесу навчання.

Аналіз сучасних методичних особистісно орієнтованих підходів до викладання іноземної мови у немовному ВНЗ свідчить про те, що однією з найбільш поширених інноваційних технологій є метод проектів, який розглядають як цілісну педагогічну систему. Основою цієї системи є побудова навчання на творчому засвоєнні знань у процесі самостійної індивідуальної або групової діяльності тих, хто навчається, для виконання значущого завдання, що лежить в межах їх інтересів, з обов'язковою презентацією результату. На думку багатьох авторів проектна технологія навчання якнайбільше відповідає сучасним вимогам, що стоять перед навчанням професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою. Вона допомагає подолати прогалину між вивченням мови та користуванням нею.

Як показує практика, у XXI ст. технологія проектів передбачає, перш за все, вміння адаптуватись до умов життя людини, які швидко розвиваються. Уміння користуватись методом проектів – показник високої кваліфікації викладача, його прогресивної методики навчання й розвитку студентів.

Згідно з теорією та практикою, метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність студента – індивідуальну, парну чи групову, яку вони виконують протягом визначеного відрізка часу.

Виконуючи проекти, студенти вчаться самостійно приймати рішення, брати на себе відповідальність за їх реалізацію. Студент стає рівноправним учасником спільної діяльності з викладачем, відповідаючи за свої успіхи, невдачі та недоліки. Він сам аналізує кожен крок свого навчання, визначає свої недоліки, шукає причини виникнення труднощів, знаходить шляхи виправлення помилок. Йому надається право вибору способів діяльності, висунення гіпотез, участь у колективному обговоренні різних поглядів. Вони вчаться працювати в групі, допомагати та підтримувати один одного, шукати інформацію з різних

джерел, оформляти матеріал та подавати його, оцінювати свою роботу, порівнювати власний рівень володіння мовою, поєднувати мовні навички та власну фантазію. Проектна робота розвиває вміння планувати, мислити критично.

Література:

1. Кашлев С.С. Технология интерактивного обучения./ С.С. Кашлев. – Минск: Белорусский Верасень, 2005. – №1 (34). – С. 15-18.
2. Brieger N. Teaching Business English Handbook. / N. Brieger. 1997. – 192 p.
3. Ellis M., Johnson Ch. Teaching Business English. / M. Ellis, Ch. Johnson – OUP, 1994. – 237 p.

КРИТЕРІЇ ДОБОРУ МАТЕРІАЛІВ ДО ВІДЕО ЗАНЯТТЯ ТА ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЙОГО ПРОВЕДЕННЯ

Петренко О.В.

Національна академія Національної гвардії України

Електронні засоби інформації, такі як комп'ютер та відеомагнітофон наразі набувають все більшого значення в процесі навчання та виховання студентів. Використання відео є дуже ефективним під час формування комунікативної культури тих, хто навчається, тому що відеоматеріали не тільки пред'являють студентам живе спілкування носіїв мови, але й надають змогу поглинути у ситуацію, в якій студенти знайомляться с мовою міміки та жестів, стилем взаємовідношень та реаліями країни, мову якої вони вивчають. Окрім завдань на розуміння відеоматеріал дозволяє студентам давати завдання на трактовку міміки та жестів ("*body language*"), на розпізнавання стилю взаємовідношень та ін. , з тим, щоб у реальній ситуації студенти не робили грубих помилок під час спілкування з представниками країн, мову яких вони вивчають. Відео на занятті відтворює мову у живому контексті. Воно зв'язує заняття з реальним світом та показує мову в дії.

Цей засіб навчання значно збагачує матеріали, які вже є в арсеналі викладача. Крім того, відео може допомогти подолати культурний бар'єр при